

YER RESURSLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA AHAMIYATI

Qarshi davlat texnika universiteti magistranti

Safarova Sitora Nuraliyevna

Annotatsiya: Ushbu maqolada yer resurslarining iqtisodiy mohiyati, ularning ishlab chiqarish jarayonidagi o'rni hamda milliy iqtisodiyot rivojidagi ahamiyati tahlil etilgan. Yer resurslaridan oqilona foydalanish, ularni muhofaza qilish va iqtisodiy baholash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari yer resurslarini samarali boshqarish barqaror iqtisodiy rivojlanishning muhim omili ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: yer resurslari, iqtisodiy mohiyat, yer rentasi, qishloq xo'jaligi, barqaror rivojlanish, yer bozori.

Kirish: Yer resurslari har qanday mamlakat iqtisodiyotining asosiy tabiiy boyliklaridan biri hisoblanadi. Ular qishloq xo'jaligi, sanoat, transport, qurilish va boshqa ko'plab sohalarning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan muhim omil sanaladi. Yer resurslarining cheklanganligi va qayta tiklanmasligi ularni iqtisodiy jihatdan to'g'ri baholash va samarali boshqarishni talab etadi. Shu sababli yer resurslarining iqtisodiy mohiyatini o'rganish dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Yer resurslarining iqtisodiy mohiyati

Iqtisodiy nuqtai nazardan yer resurslari ishlab chiqarishning asosiy omillaridan biri bo'lib, mehnat va kapital bilan bir qatorda iqtisodiy faoliyatda ishtirok etadi. Yerning o'ziga xos jihati shundaki, u inson mehnati mahsuli emas, balki tabiat tomonidan berilgan cheklangan resursdir.

Yer resurslarining iqtisodiy mohiyati quyidagi xususiyatlar orqali namoyon bo'ladi:

Cheklanganlik – yer maydonlari miqdoran chegaralangan;

Ko'chmaslik – yer makonda harakatsiz bo'lib, ishlab chiqarish joyi bilan chambarchas bog'liq;

Ko'p funksiyalilik – yer bir vaqtning o'zida ishlab chiqarish vositasi,

makon va ekologik tizim elementi hisoblanadi;

Rentabellik – yer resurslari yer rentasi shaklida daromad keltiradi.

Yer rentasi yerning unumdorligi, joylashuvi va foydalanish samaradorligiga bog'liq holda shakllanadi va yer resurslarining iqtisodiy bahosini belgilashda muhim ko'rsatkich hisoblanadi.

Yer resurslarining iqtisodiyotdagi ahamiyati

Yer resurslari, ayniqsa, qishloq xo'jaligi tarmog'ida muhim ahamiyat kasb etadi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining hajmi va sifati bevosita yerning unumdorligiga bog'liq. Bundan tashqari, sanoat korxonalari, transport infratuzilmasi va aholi yashash hududlari ham yer resurslarisiz mavjud bo'la olmaydi.

Yer resurslarining iqtisodiy ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda;
- ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishda;
- hududiy rivojlanishni muvozanatlashtirishda;
- investitsiya jarayonlarini faollashtirishda.

Yer bozorining shakllanishi va rivojlanishi yer resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, yer munosabatlarini tartibga soluvchi huquqiy va iqtisodiy mexanizmlar muhim rol o'ynaydi.

Yer resurslaridan oqilona foydalanish va muhofaza qilish

Yer resurslaridan noto'g'ri foydalanish ularning degradatsiyasiga, unumdorlikning pasayishiga va ekologik muammolarga olib keladi. Shu sababli yerlarni muhofaza qilish va qayta tiklash masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim.

Oqilona foydalanish quyidagi choralarni o'z ichiga oladi:

- ilmiy asoslangan yerga ishlov berish;
- melioratsiya va irrigatsiya tizimlarini takomillashtirish;
- ekologik me'yorlarga rioya qilish;
- yer monitoringi va kadastr tizimini rivojlantirish.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, yer resurslari iqtisodiy rivojlanishning muhim asosi bo'lib, ularning samarali boshqarilishi mamlakatning barqaror taraqqiyotini ta'minlaydi. Yer resurslarining iqtisodiy mohiyatini chuqur o'rganish, ularni oqilona va samarali foydalanish mexanizmlarini joriy etish iqtisodiy o'sish va ekologik muvozanatni saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Samuelson P., Nordhaus V. Economics. – McGraw-Hill, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Yer kodeksi.
3. Todaro M., Smith S. Economic Development. – Pearson, 2020.
4. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti bo'yicha o'quv qo'llanmalar.